

кроками, які можуть відчутно пришвидшити боротьбу із зазначеними негативними явищами є введення принципу рівності громадянин перед законом, відміна статусу недоторканності усіх категорій держслужбовців, а також відповідальність політиків за невиконання передвиборчих програм. І в цьому процесі ми орієнтуємося на ефективний історичний досвід країн Балтії, Польщі, Німеччини. Ми хочемо жити в країні рівних можливостей. А це можливо лише там, де всі рівні перед законом та відповідальні одне перед одним як члени однієї родини.

Список літератури

1. <http://sd.net.ua/2012/03/08/korupciya-v-ukrayini.html>
2. <http://www.radiosvoboda.org/a/27400902.html>

Науковий керівник: Ягодзінський С.М.,
д-р філос. наук, доцент

УДК 162.3 (043.2)

Симониченко А.А.

Національний авіаційний університет, Київ

РАЦІОНАЛІЗМ VS ЕМПІРИЗМ ТА СПРОБА СИНТЕЗУ

Що лежить в основі пізнання світу? Ми отримуємо знання за допомогою розуму та міркування? Або вирішальну роль в осягненні світу відіграє досвід, набутий завдяки органам почуттів? Майже вся історія західної філософії забарвлена суперечністю між розумом і почуттями як фундаментальними принципами пізнання. Це і є «яблуко розбрату» для двох найважливіших філософських течій – раціоналізму та емпіризму.

Щоби зрозуміти сутність раціоналістичної та емпіричної теорій пізнання потрібно розглянути три ключові відмінності, які визначаються самими філософами.

A priori vs a posteriori. Щось відомо априорі, якщо може бути пізнане без звернення до досвіду, без усякого емпіричного дослідження. Скажімо, щоби встановити, що « $2 + 2 = 4$ », вам не потрібно звертатися до досвіду, ця істина є зрозумілою *a priori*. Але, якщо необхідне дослідження, то в результаті ми отримаємо знання *a posteriori*. Наприклад, твердження «вугілля чорне» вірне, але тільки *a posteriori* – адже для підтвердження потрібно поглянути на шматок вугілля.

Аналітичне vs синтетичне. Судження є аналітичним, якщо не містить ніякої іншої інформації, крім тієї, що несуть в собі використані терміни. Істинність твердження «Всі кияни живуть у Києві» є очевидною лише на підставі розуміння значення та взаємного розташування слів. Навпаки, твердження «Всі кияни – щасливі» є синтетичним, оскільки воно об'єднує

(синтезує) різні поняття й, таким чином, надає важливу інформацію (чи, в даному випадку, дезінформацію). Щоби визначити, істинне це твердження або помилкове, вам доведеться спілкуватися з усіма киянами.

Необхідність vs випадковість. Необхідна істина, така, що залишається істиною в будь-яких обставинах, будучи виражена будь-якими словами. Випадкова істина може перестати бути істиною при зміні зовнішніх обставин. Наприклад, твердження «Більшість студентів – відповідальні» може бути істинним чи ні, в залежності від того, які це студенти. Навпаки, якщо істинно, що всі студенти відповідальні, а Сашко – студент, то істина (в даному випадку це лише питання логіки), що Сашко є відповідальним.

На перший погляд, якщо аналітичне твердження істинне, то тоді воно необхідне і відомо *a priori*; а синтетичне твердження – завжди випадкове і відомо *a posteriori*. Насправді, це не завжди так, і основна відмінність між емпіриками і раціоналістами полягає в їхньому підході до вибору термінів. Завдання раціоналістів полягає в тому, щоби продемонструвати, що існують *a priori* синтетичні твердження: що важливі або змістовні факти можуть бути досліджені раціональним, неемпіричним способом. А у емпіриків мета протилежна – показати, що очевидні *a priori* факти, наприклад математичні, є по суті аналітичними.

Хоча раціоналісти та емпірики мають різні ідеї, але сходяться в тому, що існує якась основа (розум або досвід), на якій будується знання. Шотландський філософ XVIII століття Девід Юм критикував Рене Декарта за пошук химери – наріжного каменю раціональної визначеності, на якому стоїть знання, що включає в себе і достовірність наших почуттів. При цьому він не відкидав можливість існування такої основи, але наш повсякденний досвід і природна система уявлень можуть в неї не входити.

Отже, як раціоналізм, так і емпіризм є два різних способи наукового пізнання, що мають відмінні джерела. Альтернатива їм, на мій погляд, – когерентизм, згідно з яким знання є це справжньою павутиною уявлень, всі нитки якої підтримують одна одну, створюючи гармонійну структуру. Але єдиної основи у цієї структури немає, а тому підтримую гасло когерентистов: «Знання обґрунтоване, якщо воно узгоджується з уже прийнятим знаннями».

*Науковий керівник: Шоріна Т.Г.,
канд. філос. наук, доцент*